

10. DEMOKRACIE – TOTALITA

Aktivita seznamuje žáky se základními charakteristikami demokratického a totalitního systému.

* Upraveno dle Tomaščíková, E.: Období normalizace a sametové revoluce v Československu ve Výchově k občanství. Brno, Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra občanské výchovy 2012. Diplomová práce. Vedoucí práce PhDr. Mgr. Radim Štěrba, DiS.

Cíle:

- Žáci znají základní charakteristiky a rozdíly života v totalitní a demokratické společnosti.
- Žáci rozvíjejí schopnost diskutovat s využitím racionálních a podložených argumentů a uplatňují pravidla aktivního naslouchání.
- Žáci zhodnotí a reflektují význam diskutovaných témat pro vlastní život.

Věková skupina: žáci 2. stupně ZŠ, SŠ

Čas: 45 minut

Pomůcky: kartičky s definicemi totality a demokracie (počet sad podle počtu skupinek), pracovní listy *Demokracie-totalita*

Metody: skupinová práce, diskuse

Postup:

1. Žáky rozdělte do skupin po dvou až čtyřech žácích a každé skupince dejte jednu sadu kartiček s definicemi komunismu a demokracie.
2. Úkolem žáků ve skupinách je tyto karty správně roztřídit a do pracovního listu *Demokracie-totalita* zaznamenat, se kterými charakteristikami se neztotožňují a proč, a naopak, které se jim zdají rozumné, souhlasí s nimi a jsou pro ně zásadní.
3. Následuje společná kontrola a diskuse nad definicemi zmíněných režimů. Skupinky se po jednom pojmu střídají ve vysvětlování a přiřazování každého pojmu. Kartičky skupinky průběžně v diskusi mohou umísťovat na nástěnku, kde jsou na každé straně (jedna strana je vyhrazena totalitě, druhá pak demokracii) umístěna znaménka plus a mínus.

Reflexe:

Diskutujte se žáky nad následujícími otázkami:

Co jste si uvědomili v průběhu aktivity? Které z práv a svobod jsou důležité pro váš život? Jak by váš život ovlivnilo, kdyby tato práva nebyla respektována? Jak si myslíte, že by vypadal váš život v totalitním režimu?

Přílohy: Karty s charakteristikami demokracie a totality, pracovní list *Demokracie-totalita*

	D	T	Neztotožňujeme se, protože	Souhlasíme, protože
Vláda jedné strany				
Pluralita politických stran				
Neomezená možnost cestování				
Hranice jsou uzavřeny. Cestování pouze na výjezd- ní doložku				
Cenzura				
Svoboda projevu zaručena				
Svoboda náboženské víry				
Projevy náboženské víry jsou potlačovány				
Porušování listovního tajemství				
Listovní tajemství zaručeno				
Svobodné podnikání, právo na soukromé vlastnictví				
Neexistence soukromých podniků, vše je majetkem státu				
Neomezený výběr zboží				
Nedostatek zboží, podpul- tový prodej				
Volby s jednotnou kandidátní listinou				

	D	T	Neztotožňujeme se, protože	Souhlasíme, protože
Svobodné volby				
Svoboda tisku a umělecké tvorby				
Samizdat, exilová literatura				
Osobní svoboda				
Zasahování do soukromí – odposlechy, domovní prohlídky, sledování				
Zákaz mučení a nelidského zacházení				
Výslechy s použitím násilí				
Vláda ovlivňuje činnost soudů				
Nezávislé a nestranné soudy				
Povinná vojenská služba				
Profesionální armáda (dobrovolnost)				
Právo na vzdělání				
Právo na vzdělání je odepíráno				
Právo na svobodnou volbu povolání				
Odepírání svobodného výběru povolání				

17. BŘECLAV

Aktivita na podkladu autentických úryvků z novinových článků o falešném obvinění Romů z útoku na chlapce v Břeclavi motivuje žáky k zamyšlení nad předsudečným jednáním a jeho možnými důsledky.

Cíle:

- Žáci interpretují mediální sdělení.
- Žáci analyzují příčiny a důsledky sledovaného společenského jevu.
- Žáci hodnotí událost a zaujímají vlastní stanovisko.

Věková skupina: žáci 2. stupně ZŠ, SŠ

Čas: 45 minut

Pomůcky: karty s texty - úryvky novinových článků, pracovní listy *Břeclav*, psací potřeby

Metody: skupinová práce, diskuse, práce s textem

Postup:

1. Rozdělte žáky do devíti skupinek a každé skupině přiďte jednu kartu s úryvkem z novinového článku. Vyzvěte skupinky, ať si přečtou svůj úryvek a připraví si jeho interpretaci pro ostatní.
2. Skupinky postupně podle čísel interpretují ostatním svůj útržek.
3. Rozdejte žákům pracovní listy *Břeclav*. Žáci si ve skupinkách za pomoci pracovních listů a toho, co slyšeli, vyhotoví časovou osu příběhu, tedy posloupnost, v jaké se příběh odehrál, zaznamenají jednotlivé události.
4. Vyzvěte jednu ze skupinek, ať svoji časovou osu prezentuje ostatním, další skupinky mohou doplňovat. Cílem je ozřejmit, jak se postupně celý příběh odehrál.
5. Ptejte se žáků a diskutujte společně nad otázkou: *Proč to Petr řekl?*

Po diskusi přečtěte žákům autentickou citaci chlapce:

„Řekl jsem to v šoku, bylo to jediné, co mě napadlo. Mohl jsem to přiznat dřív, ale najednou kolem toho byla spousta novinářů a moc veliký hluk. Báł jsem se to zastavit, aby se to neobrátilo proti mně... Strašně moc bych se chtěl omluvit všem Romům a všem lidem, co byli na pochodu. Kdyby šel vrátit čas, tak bych ho vrátil a řekl bych hned na začátku pravdu.“
25. 5. 2012 TN.cz

Diskutujte dále: *Proč Petra napadlo zrovna tohle řešení? Co vše přispělo k vyhocení celého případu? Které společenské jevy případ zrcadlí? (rasismus, xenofobie, diskriminace aj.)*

Reflexe:

Ptejte se žáků:

Jak jste se cítili v průběhu vývoje příběhu? Dá se těmto jevům předcházet? Kdybyste měli napsat vlastní novinový komentář teď po konci příběhu, co by v něm bylo?

Přílohy: karty s úryvky novinových článků, pracovní list *Břeclav*, informační text pro učitele K zamyšlení: *Lži v Břeclavi jako jiskra nad sudem prachu*

1.

V centru Břeclavi napadli v neděli večer tři zatím neznámí muži teprve patnáctiletého chlapce. Mladík skončil s vážnými zraněními v nemocnici, kde se podrobil operaci. Po útočnících nyní pátrají policisté.

...

Napadený hoch utrpěl při útoku vážná zranění a skončil v nemocnici. „Hocha převezt do nemocnice jeho matka, kterou si přivolal telefonem. Byl ihned operován, ale jeho stav je velmi vážný,“ řekla ČTK Haraštová. Podle dostupných informací přišel chlapec o ledvinu.

Příčiny incidentu policie neuvedla. Matka napadeného chlapce ale agentuře Mediafax sdělila, že jí syn událost popsal. „Přišli k němu tři romští občané a chtěli po něm cigaretu. Když řekl, že nemá, povalili ho na zem a zbili,“ uvedla žena.

16. dubna 2012 iDnes

2.

Patnáctiletý chlapec, kterého v půli dubna brutálně napadla a zranila v centru Břeclavi trojice útočníků, zamíří ve čtvrtek z nemocnice domů. Jeho zdravotní stav se poté, co mu lékaři odebrali ledvinu, výrazně zlepšil.

Útočníky policie stále nedopadla, ti už tak třetí týden unikají. „Stále probíhá šetření a vyhodnocování poznatků získaných při vyšetřování tohoto případu,“ uvedla MF DNES krajská policejní mluvčí Petra Vedrová.

Petra podle břeclovských lékařů dělilo po napadení jen pár minut od smrti. Ještě týž večer přišel o ledvinu. Následovaly dva dny na anesteziologicko-resuscitačním oddělení, pět dnů na jednotce intenzivní péče.

Napadený chlapec v první výpovědi policistům řekl, že ho napadla trojice Romů. Poté však výpověď změnil. „Byla tma. S jistotou jsem viděl jen jednoho útočníka, který byl skutečně Rom. Byli ale nejspíš dva, možná i tři. Zda i ti další byli Romové, to tvrdit nemůžu. Neviděl jsem jim do tváře,“ přiznal Petr.

Útok podle něho trval zhruba deset vteřin. „Seběhlo se to velmi rychle. Těch kopanců mohlo být také asi deset. Já si jen kryl hlavu, vůbec jsem se nedíval,“ popsal napadení.

Petr se podle svých slov s Romy přátelí a odmítá, že by mezi nimi měl nepřátele. „Naopak se s některými z nich přátelím. Třeba s některými bývalými spolužáky ze základní školy,“ uvedl hoch.

2. května 2012 iDnes

3.

Krátce po zveřejnění příběhu patnáctiletého chlapce, kterého v neděli v centru Břeclavi údajně napadli tři Romové, vznikla na sociální síti Facebook skupina Poход za Peťu. Uskutečnit se měl v neděli 22. dubna a svoji účast na něm přislíbilo přes dva tisíce lidí.

...

Břeclavští Romové hledí k nadcházejícímu víkendu s obavami. Podle Karolíny Rejlkové, vedoucí břeclavské pobočky IQ Roma servis, jsou z událostí v šoku, bojí se a nesouhlasí s tím, aby byli všichni házeni do jednoho pytle. K pochodu by se někteří i rádi připojili. „V případě, že by to byla bezpečná akce, tak by se k ní i rádi připojili a vyjádřili lítost a nesouhlas s tím, co se stalo. V případě, že půjde o nějaké radikály, tak se budou spíše chránit,“ sdělila Karolína Rejlková.

19. 4. 2012 MF Dnes

4.

O víkendu budou Břeclav obléhat posílené jednotky strážníků i policie a stovky účastníků protestních pochodů. Kvůli brutálnímu útoku na patnáctiletého chlapce (který označil za pachatele Romy) na radnici dorazily hned tři žádosti o povolení shromáždění. Od neděle si navíc iniciativa z Ústí nad Labem zamluvila deset břeclavských ulic.

Radnice všechny akce povolí. „Chceme mít situaci ve městě pod kontrolou. Akce byly svolány masově, lidé sem přijedou a my nechceme bránit ústavnímu právu na sdružování občanů,“ vysvětlil starosta Oldřich Ryšavý.

Svolavatelé z Facebooku se domluvili s extremistickou Dělnickou stranou sociální spravedlnosti, že pochod městem projdou s nimi po jedné trase.

Za břeclavské Romy se postavili lidé z iniciativy Nenávist není řešení z Ústí nad Labem, kteří si na dva měsíce od 22. dubna zamluvili deset ulic, kde žijí hlavně Romové. Chtějí tak zabránit provokacím extremistů. „Reagujeme na situaci a zvyšující se etnické napětí ve městě, kde hrozí možné zneužití situace neonacistickými skupinami k pořádání protiromských pochodů a vyvolávání nepokojů, podobně jako v druhé polovině roku 2011 na Šluknovsku,“ stojí v prohlášení iniciativy.

21. 4. 2012 MF Dnes

5.

Rozpaky, šok, rozčilení, bezradnost. Tak se dají popsat nejčastější reakce obyvatel Břeclavi, když zjistili, že jejich hrdina – patnáctiletý Petr – lhal. Nepřepadli jej Romové, ale zřítíl se ze zábradlí.

Nečekanou informaci zveřejnili včera kriminalisté o případu patnáctiletého Petra z Břeclavi. Chlapce, kvůli kterému vyšly před měsícem tisíce obyvatel do ulic. Někteří nesli transparenty typu „Zastavme cikánský teror“. Věřili tomu, že chlapce přepadli a brutálně zbili neznámí útočníci, z nichž nejméně jeden byl Rom.

Jaký je výsledek vyšetřování? Za zlomená žebra, vnitřní zranění a odoperovanou ledvinu nemohli Romové ani drogy. Způsobil je pád ze schodů.

24. 5. 2012 MF Dnes

6.

Patnáctiletý Petr z Břeclavi uvedl, že jej zranili Romové, ve skutečnosti si zranění způsobil sám. Byl kolem toho pořádný kolotoč a zůstala z toho pachut. Patnáctiletý člověk je dost starý na to, aby věděl, co říká, respektive, co takové prohlášení, jako bylo to Petrovo, může způsobit. Kdyby to totiž nevěděl, nevyslovil by ono obvinění. Petr „jen“ využil ducha doby. Jeho matka, ukrajinská překladatelka Oksana Zhyvachivska, vzala synovu vinu cele na sebe, že to ona vlastně rozfoukala tu romskou jiskru, ovšem jaký je na oné lži její skutečný podíl, to ví pouze její svědomí.

Nicméně ve zjitřených náladách by nemělo uniknout uznání a respektu, že paní Zhyvachivska našla v sobě sílu, předstoupila před kamery a omluvila se. Kdy naposledy jste v této zemi viděli, aby někdo takto veřejně, pro média, učinil pokání, aby se jednoznačně kál? Oksana Zhyvachivska je samoživitelka a nežije ve své rodné zemi. Dostala se do příšerné situace, syn je navíc (vlastní hloupostí) bez ledviny. Zkuste si sami sebe v takové situaci představit...V té breclavské události bylo natolik všechno špatně, že by při tvorbě názorů na ni měl být zapojen také soucit.

26. 5. 2012 MF Dnes

7.

Matka chlapce z Břeclavi Oksana Zhyvachivska se omlouvá všem Romům za to, že si její syn vymyslel brutální napadení a svedl ho na tuto menšinu. Stále prý nepochopila, proč jí syn neřekl pravdu, že se zranil sám. Považuje to za klukovinu. Darovaných 100 tisíc korun od zpěváka Michala Davida na synovu rehabilitaci dnes ráno vrátila i s omluvným dopisem. Celostátní asociace Romů omluvu vítá. Zvažuje ale podání trestního oznámení za podněcování k rasové nenávisti.

„Vnímám to jako nepovedenou klukovinu. Omlouvám se Romům,“ uvedla Zhyvachivska. Zdůraznila, že sama je zvratem v celé kauze značně zaskočena. Nepředpokládala, že by policejní vyšetřování mohlo ukázat, že její patnáctiletý syn nebyl napaden, ale že si zranění způsobil sám při nepovedeném akrobatickém kousku.

24. 5. 2012 TN.cz

8.

Právníčka Dagmar Raupachová se domnívá, že svou výpověď na policii mohl spáchat hned dva trestné činy. „Jestliže policii při výslechu řekl, že ho napadli Romové, dopustil se křivého obvinění,“ říká Raupachová. Její kolegyně Klára Veselá - Samková její názor sdílí a dodává, že trestného činu se pravděpodobně mohli dopustit i Petrovi kamarádi, kteří s ním drželi basu a odsvědčili jeho nepravdivou verzi. „Ti si také mohli zadělat na pořádný průšvih. Jejich čin by mohl být klasifikován jako křivé svědectví,“ říká Veselá - Samková.

A to není vše. Petr se podle názoru Dagmar Raupachové mohl dopustit i závažnějšího trestného činu než je křivé obvinění. „Za určitých okolností by se jeho jednání dalo označit podle paragrafu 356 jako trestný čin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod,“ říká Raupachová. „Pokud by bylo prokázáno naplnění skutkové podstaty tohoto činu, mohli by poškození požadovat náhradu škody po něm nebo jeho rodině. Podle toho, jestli byl v době činu už trestně odpovědný,“ dodává renomovaná právnička.

24. 5. 2012 TN.cz

9.

Případ smyšleného napadení v Břeclavi poškodil slušné Romy i ty, kteří se zabývají začleňováním vyloučených obyvatel. Veřejnost by proto v budoucnu měla k podobným informacím přistupovat obezřetně. V tiskovém prohlášení to uvedla zmocněnkyně pro lidská práva Monika Šimůnková. Ocenila také omluvu všem Romům od chlapcovy matky. „Břeclavská událost by se měla stát trvalou připomínkou toho, jak obezřetně a pečlivě musí každý přistupovat k informacím, které se k němu dostávají,” uvedla Šimůnková s tím, že obzvlášť opatrná by měla být v takových případech média. Podle Šimůnkové by lidé neměli činy jednotlivců vztahovat na celé skupiny obyvatel. „Toto nepravdivé obvinění během několika dnů výrazně poškodilo dlouhodobou práci všech, kteří se snaží o začleňování sociálně vyloučených Romů, a postavilo před společenské odsouzení i řadu poctivých Romů,” konstatovala vládní zmocněnkyně.

25. 5. 2012 TN.cz

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

19. ČERNÝ NEBO BÍLÝ

Aktivita reflektivního charakteru motivuje žáky k zamyšlení nad tím, že i jejich vlastní občanská aktivita, postoj, pomoc může napomoci řešení problémů ve společnosti. Záleží jen na nich, pro co se v životě rozhodnou.

Cíle:

- Žáci si uvědomí propojení vlastního světa a hodnot se společenskými problémy, vysvětlí vzájemné ovlivnění.
- Žáci navrhnou možnosti vlastního jednání a řešení problémových situací

Věková skupina: žáci 2. stupně ZŠ, SŠ

Čas: 30 minut

Pomůcky: tabule nebo flipchart, psací potřeby

Metody: diskuse, skupinová práce

Postup:

1. Vyzvěte žáky, ať každý sám za sebe napíše odpověď na otázku: Co je pro vás důležité? (hodnoty, lidi, věci). Následně vyzvěte některé k prezentaci jejich odpovědí.
2. Rozdělte žáky do skupinek po třech/čtyřech a vyzvěte je k odpovědi na otázku: Jaké jsou problémy současného světa?
3. Následně motivujte skupinky k zamyšlení nad tím, jak problémy, které sepsaly, mohou ovlivnit důležité hodnoty, lidi, věci jejich života, o kterých přemýšleli na začátku.
4. Skupinky prezentují své odpovědi ostatním, o názorech se žáky diskutují.
5. Přečtete žákům k zamyšlení následující metaforu:

Každý člověk má v každé situaci rozhodování svého života minimálně dva kameny – jeden bílý a druhý černý. Bílý kámen představuje pozitivní myšlenky, emoce, činy. Černý kámen – negativní myšlenky, emoce, činy. Je jen na nás, který kámen hodíme do pomyslné řeky života. I ve vědeckém světě existuje termín „efekt motýlích křídel“ - znamená to, že i malá změna na jedné straně zeměkoule může působit na velkou změnu na straně druhé.

Reflexe:

Diskutujte o otázkách:

Co můžete udělat pro řešení problémů, o kterých jste diskutovali nyní? Co můžete udělat se svými myšlenkami, emocemi, konáním? Co můžete udělat nebo byste chtěli udělat jako dospělí?

